

**Metodika členění a tvorby podsouborů lesních typů
(variant SLT)**

**pro potřeby úplné lesnicko-typologické databáze a
mapových děl**

LČR s.p.

2010

ÚVOD

Členění a tvorba podsouborů lesních (PLT) vychází z původního návrhu typologického systému ÚHÚL (PLÍVA 1971), kde se pojmy subkategorie a podsoubor používají, ale nejsou rozpracovány. Rozpracování PLT nejdůkladněji provedl až VOKOUN 1998. Členění lesních typů v současnosti, stav mapování, nutnost zjednodušení typologických jednotek, ale především snaha vymezit pouze lesnický významné a výrazněji odlišné ekotopy vedlo k tomu, že LČR sáhly ke kompromisu mezi jednotkami SLT a LT a chtějí plně využít jednotku, která byla původně v začátcích tvorby lesnicko-typologické klasifikace pouze nastíněna. Jedná se o střední jednotku vylišení, nebo-li **variantu SLT**, a nejpřesněji vzato sdružování lesních typů v rámci SLT podle lesnický či ekotopově významných vlastností.

METODIKA

Symbol podsouboru lesních typů je tvořen číslem vegetačního stupně (u borů 0), symbolem edafické kategorie a konečně a) symbolem edafické subkategorie nebo b) symbolem chorologicko-ekologické varianty vegetační stupňovitosti anebo c) symbolem vegetační stupňovitosti borů.

a) Symbol edafické subkategorie je tvořen připojením malého písmene abecedy k symbolu edafické kategorie. Naznačuje tak směr přechodu k jiné edafické kategorii. (např. Km = K ->M)

b) Symbol chorologicko-ekologické varianty vegetační stupňovitosti je tvořen písmeny malé abecedy - zkratky dřeviny - připojenými za symbol edafické kategorie. Je vyjádřením rozdílné postglaciální migrace dřevin v kombinaci se specifickými ekologickými podmínkami určitého území (např. 2Chb)

c) Symbol varianty vegetační stupňovitosti borů je tvořen písmeny malé abecedy zkratky dřeviny připojenými za symbol edafické kategorie. (např. 0Kbk)

Tab. 1: Úplný přehled vylišitelných subkategorií a variant

KOD	POPIS	CHARAKTERISTIKA, ČLENĚNÍ A ODCHYLKY NÁZVŮ SUBKATEGORIÍ PODLE KATEGORIÍ
-	typická, modální	pomlčkou je označen podsoubor těch lesních typů, které představují zpravidla základní, modální tedy typické vlastnosti daného SLT. Podle úrovně mapování a tvorby SPLT se bude často jednat rovněž o víceméně sběrný PLT odpovídající dosud SLT bez vylišení dalších PLT
a	kamenitá acerózní	především středně kamenité lesní typy v rámci bohatých, obohacených, ale i podmáčených kategorií – Va, Ba, Da, Wa, Ga, La ...; v případě Na a Fa se jedná o přechodové LT mezi N či F a A
b	bazická	především podchycení LT na bazických horninách v kategoriích X, Z, Y (případně např. na ultrabazických horninách čedičového typu aj. u dalších edafických kategorií)
c	sušší - kyselejší	především odlišení bonitně, živinově či vlhkostně horších stanovišť LT v rámci kategorií S, F, B, H, A, J, V, O... často přechod ke kategorii C či K
d	borová	případné podchycení LT v rámci SLT, které mají přirozeně zvýšené zastoupení BO a nejedná se o případ chudších stanovišť se sníženou bonitou - zvýšené zastoupení borovice na úkor jedle a buku (mezoklimatický vliv v kombinaci s půdním)
e	svahová - exponovaná	svahové LT u SLT neexponovaných kategorií se sklonem nad 40 % (v případě použití terénně typizovaných SLT či terénního typu = TT 14); u svažitých území a sesuvných půd u kategorie D (H, I) je sklon menší
f	hadcová - hofečnatá	podchycení LT (mimo 0C) na hadci a dalších horninách s toxickým nadbytkem horčíku
g	vlhčí - oglejená - podmáčená	vlhčí varianty LT v rámci SLT - v případě Vg se jedná o podmáčené LT, - v případě kategorií Ig a Hg se jedná o slabě oglejené LT na přechodu k P či O (př.: Vg, Lg - podmáčená, lUg - vrbopolový luh, Og, Pg - vlhčí, Ig, Hg - oglejená, vlhčí, lTg - slatinná)
h	zahliněná	výrazně zahliněné přechody ke kat. I a H - např. Kh, Sh, Ch, Oh, a dále např. i Xh - sprašová; Ph - sušší
i	iniciální	případné podchycení LT iniciálních vývojových a sukcesních stadií (např. lLi - vrbový luh; Xi, (Zi) - lesostepní, 0Ri - sukcesní stadium - březina)
j	jílovitá	podchycení LT na výrazných hlubokých jílovitých fyziologicky nepříznivých sedimentech - především kategorií M a Q, Z, T, G, (např. Qj, Mj - kaolinický)
k	antropogenní	vysloveně antropogenní stanoviště s přemístěnou nebo odstraněnou půdou - tedy na antropogenních zeminách - závážky, skládky, výsypky, haldy, kupy, lomy, pískovny, hliníky, sejpy
l	lužní	varianty LT v rámci kategorií V, U, T, G s některými lužními prvky
m	chudší	chudší varianty LT v rámci SLT především kategorií Y, K, N, I, P, Q a případně C; (Qm, Pm - sušší přechody ke kat. M)
n	kamenitá kyselá	středně kamenité varianty LT kyselejšího charakteru; v případě Kn, Mn, Sn, Cn přechod ke kategorii N. (Vn - kamenitá kyselejší)
p	písečité	významné písečité varianty LT vymykající se typickému obrazu SLT (např. v kategorii O, G, R, C, B, L, V ale i S či K) - především na pískách rozpadů křídových pískovců, na terciérních a na štěrkopískových terasách
q	na dunách	specifické LT určitých SLT na výraznějších dunách váťého písku, na přesypech na "hrůdech" - např. Lq, Mq, Sq, (Lq - na hrůdech)
r	rašelinná - mokřadní - pramenišní	specifické LT daného SLT rašelinného, slatinného či mokřadního charakteru u kategorií T, G, případně pramenišního u kategorie L; (lGr - slatinná, lTr - smrková olšina rašelinná) - v případě borů se jedná o borové smrčiny se zrašeliněnými půdami - 0Gr, 0Pr, 0Yr
s	svěžejší - bohatší	bohatší, svěžejší varianty LT v rámci SLT především kategorií Z, Y, K, N, C, P, R - bonitnější nebo jen půdně či živinově příznivější: Zs, Ys, Ks, Ns; (např. 0Zs, 0Cs)

t	vlhčí chudší - podmáčená	vlhčí varianty chudšího charakteru zpravidla s přirozenou BO u LT ze SLT kategorií především M, K, P, Q, G. (např. Pt, Qt - podmáčená chudší; Gt; - chudší, přechod ke kat. T; Mt, Kt, It, Nt - vlhčí chudá); - v případě PLT 0Rt se jedná o specifický blatkový bor
u	roklínová - úžlabní	roklínové a úžlabní (stržové) varianty LT některých SLT v kategoriích Y, N, F, D, A, J, V - jedná se o podchycení úzkého exponovaného mikroreliéfu roklíny, strže či úžlabiny s oběma protilehlými stěnami a dnem v jedné jednotce; v případě boru 0Yu, 0Nu - úžlabní, smrkový, inverzní
v	vyšších poloh - horská - vysokohorská	vyšší polohy LT v rámci SLT - v případě 8. (7.) LVS se jedná o LT zařazené do vysokohorských ochranných lesů 02; - v případě borů LT se smrkem ve vyšších horských polohách - 0Zv, 0Yv
w	vápencová	specifické LT daného SLT na čistě karbonátových horninách (např. Aw, Cw - CHS 31).
x	vápnitá	specifické LT daného SLT na karbonáto-silikátových horninách (typu slinovců - vápnitých opuk) - např. Cx, Hx, (1Hx - Habrodřínová doubrava)
y	skeletovitá	přechodové LT ke kategorii Y - především Zy a Ny a případně mozaika s očky kyselého skeletu - Ny
z	zakrslejší - extrémní	přechodové LT ke kategorii Z a případně bonitně nízké či extrémně chudé - především Mz, Nz, Kz, Qz, Tz, Rz
Varianty vegetační (chorologicko-ekologické) stupňovitosti oblastí		
hb	bezbuková habrová	funkci buku přebírá habr: např. 2Chb - Vysychavá habrová doubrava v. st. (Pálava)
lp	bezbuková lipová	funkci buku přebírá lípa: např. 2Hlp - Lipová doubrava v.st. (Českokobylá - Javorník)
bk	bezejedlová buková	chybí jedle v 5. LVS: např. 5Sbk - Kyselá bučina v.st. (jižní část karpatské oblasti)
jd	jedlová	významné přirozené zastoupení jedle v jinak bezjedlové oblasti - Karpaty - 3Kjd
Varianty vegetační stupňovitosti borů		
db	s dubem	nižší polohy - 0Kdb - Kyselý dubový bor
bd	s dubem a bukem	střední polohy - 0Kbd - Kyselý dubobukový bor
bk	s bukem	střední a vyšší polohy - 0Kbk - Kyselý bukový bor
v	vyšší polohy, horský	vyšší polohy - přirozené zastoupení smrku - 0Zv, 0Yv
r	borová smrčina	0Gr, 0Pr, 0Yr

Tab. 2: Přehled možných kombinací subkategorií v rámci kategorií

subkat.	ČLENĚNÍ EDAFICKÝCH KATEGORIÍ DO SUBKATEGORIÍ																								
	extrémní			kyselá				živná						obohacená						oglejená			podmáčená		raš.
														humusem			vodou								
X	Z	Y	M	K	N	I	S	F	C	B	W	H	D	A	J	L	U	V	O	P	Q	T	G	R	
a	a					a		a	a	a	a	a	a	a			a	a	a	a				a	
b	b	b	b					b	b	b	b				b	b									
c		c	c	c	c	c	c	c	c		c	c	c	c	c	c	c		c	c					
d				d	d	d	d													d	d	d			
e				e	e	e	e	e	e	e	e	e	e	e											
f	f	f	f	f	f	f				f									f	f	f			f	
g		g	g		g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g	g				g
h	h	h			h			h		h	h								h	h	h				
i	i	i	i	i	i	i	i	i	i	i	i	i	i	i	i	i	i	i	i	i	i	i	i	i	i
j		j	j	j			j			j	j		j	j			j	j	j	j	j	j	j	j	j
k	k	k	k	k	k	k	k	k	k	k	k	k	k	k	k	k	k	k	k	k	k	k	k	k	k
l																		l	l				l	l	
m		m	m		m	m	m			m										m	m				
n				n	n		n	n		n			n					n	n	n	n	n	n	n	n
p		p	p	p	p	p		p	p	p	p						p		p	p	p	p	p	p	p
q		q		q				q		q							q								
r			r														r				r	r	r	r	
s		s	s		s	s	s			s										s					s
t				t	t	t	t													t	t		t	t	
u			u			u			u					u	u	u			u						
v		v	v	v	v	v		v	v		v				v	v		v	v	v	v	v	v	v	v
w	w	w						w	w	w	w		w	w	w	w		w	w	w				w	
x	x	x	x					x	x	x	x		x	x	x	x		x	x	x	x			x	
y	y	y				y			y	y						y			y						
z	z			z	z	z				z						z						z	z		z

Komentář k tabulkám:

V tabulkách 1 a 2 jsou pro úplnost uvedeny všechny varianty a možnosti kombinací, nicméně je nutno pečlivě zvažovat každé zařazování do PLT jednotlivých, dosavadním způsobem vylišených LT z různých PLO. Méně je lépe než více. Zcela zásadní je pouze vylišování do PLT těch LT, které jsou v rámci SLT zařazování do různých CHS: V příloze 4 vyhlášky č. 83/1996 Sb. je uvedeno rámcové vymezení cílových hospodářských souborů (CHS) podle SLT. Spolu s kódy SLT se tam objevují ovšem ve vymezení CHS i pojmy chudší (chudé), exponované, sušší, bohatší, podmáčené, extrémní typy.

V každém případě je tedy nutno do PLT rozřadit LT, které mají následující charakter:

e – sdružující **exponované** (svahové) lesní typy PLO v rámci daného SLT (2-8M, 1-8K, 1-8S, 1-7B, 1-5W, 1-6D);

m - sdružující **chudší** lesní typy PLO v rámci daného SLT (3-5K, 3-5N, 3-5L.);

c – sdružující **sušší i kyselejší - chudší** lesní typy PLO v rámci daného SLT (1-5S, 3-5A);

g – sdružující **podmáčené** lesní typy PLO v rámci daného SLT (3-8V,);
t - sdružující **chudší podmáčené** lesní typy PLO v rámci daného SLT (0G);
v - **vyšší polohy** - z hlediska vyhlášky 83/1996 Sb. je nezbytné odlišit LT řazené v rámci PLO do CHS 71-75 od CHS 02 u 8N, 8F, 8A, 8M, 8K, 8S;
z – sdružující **extrémní** (zakrslé) lesní typy PLO v rámci daného SLT (0C, 0N, 0M, 0Q).

Dále by se mělo vycházet z dosud vylišených PLT. Dosud byly zpracovány PLT s charakteristikami a s mapami na LHC LČR, kde byly vyhotoveny nové LHP v období 1998 – 2004. V tomto období bylo vyčleněno 250 PLT ze SLT, tedy celkem bylo charakterizováno zatím ca 433 jednotek PLT (některé mají jen arové zastoupení).

VÝSTUP

Výstupním materiálem pro potřeby datového skladu LČR s.p. je zařazovací tabulka - číselník LT-SLT-PLT-CHS v programu Excel, ve které je uvedena úplná aktuální databáze LT v ČR podle PLO k r. 2008 a zařazení LT do SLT a PLT a CHS(CIHO) podle číselníku vypracovaném podle vylišení SPLT z období 1998-2004 uvedeném v příloze č. 1.

Dosavadní číselník v příloze č. 1 je výsledkem pouze hrubého zpracování jednotlivých etap SPLT členěných podle LHC v období 1998-2004 do databázové podoby s využitím databáze LT k r. 2008.

Požadavkem LČR je, aby tento hrubý číselník v příloze č. 1 byl dopracován a opraven podle nejnovějších poznatků a ke stavu databáze LT za r. 2009, včetně opravení slovních charakteristik PLT a doplnění ploch LT v rámci PLO.

Zařazení do PLT by mělo především řešit vymezení rozdílných LT ve smyslu přílohy 4 vyhlášky č. 83/1996 Sb. a pokud možno ctít dosavadní vylišení SPLT z období 1998-2004 - viz příloha č. 1. Zařazení do CHS (CIHO) by mělo odpovídat vyhlášce č. 83/1996 Sb., případně OPRL.

Uvedený číselník v příloze č. 1 by se v budoucnu každoročně aktualizoval podle aktuální databáze LT

DISKUZE A ZÁVĚR

Podsoubory lesních typů (varianty SLT) vytvářejí stupeň pro diferenciaci hospodaření s tím, že by se i porostní skupiny při popisu porostu zařazovaly do PLT a vázaly by se na PLT i meliorační a zpevňující dřeviny včetně procenta a niť stanovištní diferenciaci by se táhla lépe než současné přehazování velkého množství lesních typů do různých škatulek různých sběrných hospodářských souborů HS v rámci jednoho LHC. HS by pak daleko více mohl zohlednit další hlediska diferenciaci od obmýetí přes stav lesa až po funkční zaměření. (mnohý HS často sestává z tak rozdílných SLT, že nemůžeme hovořit v rámci HS o stanovištní diferenciaci). Díky PLT a s pomocí datového skladu LČR by se mohly HS a tím i rámcové směrnice hospodaření podle HS vymezit postupně pro celý spravovaný majetek LČR najednou a ne jako dosud podle LHC. Umožnilo by to podstatně lepší přehled o stanovištní diferenciaci o produkčním potenciálu, ale i stanovení diferenciální renty. Pomohlo by to i kontrolní činnosti a plánování nákladů.

Uvedená metoda umožňuje vyhotovit PLT na celé území najednou, nebo na určený LHC předem a to podle libovolně nastaveného „zrna rozlišení“ SLT > PLT včetně smysluplných charakteristik a vazeb. Dosavadní řešení je zatím spíše v základu členěním SLT doplněním o více či méně důsledně podchycené různé LT do PLT.

V situaci, kdy bude podchycení netypických lesních typů a stanovišť daného SLT do PLT vyčerpávající a v jednotném a souvislém díle, pak teprve můžeme mluvit o skutečném členění PLT.

Přehled zkratk:

LT - lesní typ
SLT - soubor lesních typů
PLT - podsoubor lesních typů
SPLT - soubory a podsoubory lesních typů
PLO - přírodní lesní oblast
TT - terénní typ
LHC - lesní hospodářský celek
LHP - lesní hospodářský plán
CHS - cílový hospodářský soubor
HS - hospodářský soubor
OPRL - oblastní plán rozvoje lesů
LČR s.p. - Lesy České republiky státní podnik

Literatura:

- PLÍVA K. – ŽLÁBEK I. (1986): Přírodní lesní oblasti ČSR. Účelová publikace MLVH Praha.
- PLÍVA K. (1980): Diferencované způsoby hospodaření v lesích ČSR. Praha.
- Plíva K. (1971): Typologický systém lesů ÚHÚL. Účelová publikace Ústavu pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs n. Labem.
- PLÍVA K. (1991): Funkčně integrované lesní hospodářství. I. Přírodní podmínky v lesním plánování. Účelová publikace ÚHÚL Brandýs n. L.
- Plíva K. (2001): Trvale udržitelné obhospodařování lesů podle souborů lesních typů. Účelová publikace ÚHÚL Brandýs n. L.
- PLÍVA K. - PRŮŠA E. (1969): Typologické podklady pěstování lesů. SZN Praha
- PRŮŠA E. (1990): Přirozené lesy České republiky. Praha.
- PRŮŠA E. (2001): Pěstování lesů na typologických základech. Lesnická práce, s.r.o., Kostelec n. Č. L.
- ÚHÚL Brandýs n. L. (2001): Charakteristiky lesních typů přírodních lesních oblastí ČR (PLO): 1 – 41. Oblastní plány rozvoje lesů 1 – 41. I. etapa zpracování.
- VOKOUN J. (2000): Úprava typologického systému ÚHÚL – podsoubory lesních typů. Interní materiál ÚHÚL Brandýs n. L
- MZE (1997): Hospodářská doporučení podle hospodářských souborů a podsouborů (rozpracování příloh vyhlášky č. 83/1996 Sb.) - (Zatloukal V. - Vokoun J.), Praha. Příloha časopisu Lesnická práce 1/97